

Inhoud

Voorwoord	9
Aanleiding	9
Het beroepsonderwijs	9
Deze verkenning	11
Onderzoeksprogramma	11
1 Inleiding	13
1.1 Aanzet tot deze verkenning	13
1.2 Beleidsambities, uitvoering en heroverweging	14
1.3 Overheid, markt en beroepsonderwijs	16
1.3.1 Beroepsonderwijs	16
1.3.2 Open en gesloten aanbiedersmarkt, publieke en private bekostiging	17
1.3.3 Beroepsonderwijs in vier contexten	19
1.3.4 Regulering van het beroepsonderwijs	20
1.4 Opzet en leeswijzer	22
1.4.1 Kernvragen	22
1.4.2 Werkwijze	23
1.4.3 Leeswijzer	23
2 De wetgevingshistorie van het beroepsonderwijs in kort bestek	25
2.1 Middelbaar onderwijs volgens Thorbecke	25
2.2 Opkomst van het nijverheidsonderwijs	27
2.3 Beroepsonderwijs wordt voortgezet onderwijs	29
2.4 Aanloop tot de Wet educatie en beroepsonderwijs	30
2.4.1 Steeds meer doelgroepen	30
2.4.2 Optimaliseren relatie onderwijs-bedrijfsleven	31
2.4.3 Noodzaak tot schaalvergroting	32
2.5 De komst van de Wet educatie en beroepsonderwijs	33
2.6 De komst van het vmbo	34
3 Hoofdpijnen van de wettelijke kaders van het beroepsonderwijs	38
3.1 Beroepsonderwijs en grondrechten	38
3.1.1 Het klassieke grondrecht: het geven van onderwijs is vrij	38
3.1.2 Het sociale grondrecht: de verantwoordelijkheid van de overheid voor het stelsel	39
3.1.3 Internationale verdragen	40

3.2	Het beroepsonderwijs in schema's	40
3.3	De instellingen	45
3.3.1	Middelbaar beroepsonderwijs	45
3.3.2	Educatie	48
3.3.3	Scholen voor vbo en mavo	49
3.4	Doelstelling en programmering van het onderwijs	49
3.4.1	Middelbaar beroepsonderwijs	49
3.4.2	Educatie	51
3.4.3	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs	51
3.5	Planning van voorzieningen	54
3.5.1	Middelbaar beroepsonderwijs en educatie	54
3.5.2	Scholen voor mavo en vbo	55
3.6	Bekostiging	55
3.6.1	Middelbaar beroepsonderwijs	56
3.6.2	Educatie	57
3.6.3	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs	58
3.7	Personeel, leerlingen en ouders	58
3.7.1	Personeel	58
3.7.2	Leerlingen en deelnemers	61
3.7.3	Klachtenregeling	65
3.7.4	Medezeggenschap	65
3.8	Toezicht	67
3.8.1	Middelbaar beroepsonderwijs en de educatie	67
3.8.2	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs	68
4	Ontwikkelingen in de wet- en regelgeving van het beroepsonderwijs	71
4.1	Programmering: competentiegericht, globaal en centraal	71
4.1.1	Ontwikkelingen in de programmering van het mbo	72
4.1.2	Ontwikkelingen in de programmering van educatie	80
4.1.3	Ontwikkelingen in de programmering van het vmbo	82
4.2	Beroepspraktijkvorming in het mbo	85
4.2.1	De kwaliteit van bpv	85
4.2.2	De kwantiteit van bpv	87
4.3	Doorlopende leerlijnen vmbo-mbo-hbo	87
4.3.1	Experimenten vmbo-mbo niveau 2 (vm2)	88
4.3.2	Associate degree	89
4.4	Reductie van voortijdig schoolverlaten	89
4.4.1	Vsv-beleid	89
4.4.2	Leerlinggebonden financiering in het mbo	91
4.4.3	Passend onderwijs	91
4.5	Een leven lang leren	92

4.6 Personeel: kwantiteit en kwaliteit	93
4.6.1 Aanpak lerarentekort	93
4.6.2 Professionele ruimte en professioneel statuut	94
4.6.3 Professionals en de invoering van een competentiegerichte kwalificatiestructuur	95
4.7 Goed bestuur en prestaties	95
4.8 Beroepsonderwijs en 'Europa'	98
4.9 Marktwerking en een open bestel	100
4.9.1 Typen marktwerking	100
4.9.2 Open bestel in de bve-sector?	101
5 Beroepsonderwijs in onderwijsrechtelijk perspectief	105
5.1 Regulering van het beroepsonderwijs: contexten, doelstellingen, aangrijpingspunten en dimensies	106
5.2 Ontwikkelingsgang van het beroepsonderwijs tot nu toe	108
5.3 Ontwikkelingen in maatschappij en cultuur	111
5.4 Duiding van de ontwikkelingen in het beroepsonderwijs	114
5.4.1 Waarop is de interventie gericht?	116
5.4.2 Waar grijpt de interventie op aan?	117
5.4.3 Hoe laat de interventie zich typeren in termen van sturingsdimensies?	118
5.4.4 Overheid, bedrijfsleven, bestuurlijk arrangement en marktwerking	119
5.5 Onderwijsrechtelijke vraagstukken in en rondom het beroepsonderwijs	120
5.5.1 Overheidsverantwoordelijkheid en beroepsonderwijs	121
5.5.2 Bedrijfsleven, marktwerking en private financiering	123
6 Opmaat tot een onderzoeksprogramma	127
6.1 Publieke en private belangen	127
6.2 Overheid en beroepsonderwijs (thema I)	128
6.3 Markt en beroepsonderwijs (thema II)	129
Bijlagen	131
Bijlage 1 Gebruikte afkortingen	133
Bijlage 2 Geraadpleegde deskundigen	137
Literatuur	139